

Makói Független Újság

POLITIKAI NAPILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal
telefon száma 124.

Felelős szerkesztő: Dr. Kiss Pál.
FELELŐS SZERKESZTŐ TELEFON-SZÁMA: 63.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Dessewffy-tér 7. szám alatt

Hirdetéseket díjszabás szerint közlünk.

A felgyújtott Balkán.

Ma üzen háborút Szerbia.

Véres harc Podgoricánál. — Török mozgósítás. — A hármass ultimátum. Magyarország és a háború?

— Telefon tudósításunk —

Makó, október 10.

Lokalizálható tűz-e a balkáni? Ez a kérdés bolygatja ma a diplomáciát, amely látja, hogy a nagyhatalmak fecskendője nem használ s most már csak arról lehet szó, hogy a pusztítás terjedését megakadályozzák.

Tény, hogy a Balkán négy csücske harcban áll Törökországgal szemben. Végezték a harcokat ki fog derülni az is, hogy ki vagy kik voltak a gyújtogatók. Ma érkezett tudósításaink ekként hangzanak:

Harc Podgoricánál.

Podgoricából jelentik tegnapi kelttel: A montenegrói hadsereg ma délelőtt a háborút a Podgoricával szemben levő megerősített török állás elleni támadással kezdte meg. Négyórai tűzérési párbaj után a törökök elvonultak a plainicai magaslatokról és a montenegróiak előnyomultak, hogy Bacsics helységét megtámadják. Délután török erősítések érkeztek. Harc fejlődött ki az egész vonalon. A harc még nem ért véget.

Törökország is proklamálja a háborút. A mozgósítás teljes befejezése után Törökország proklamálja a háborút. A csapatok fölvonulása szakadatlanul tart. A lelkesedés leirhatatlan. Drinápolyból a német katonai instruktorok behozták családjaikat Konstantinápolyba. A szaloniki zsidók két zászlóaljat állítottak össze. A montenegrói határon heves csatározások folynak. Győzelmi hírek érkeznek, amelyeket nagy ujjongással fogadnak.

Szerbia hadüzenete.

Az orosz és az osztrák-magyar követ ismételt felszólította Pasicis miniszterelnököt, hogy Szerbia demobilizáljon. Pasicis erre kijelentette, hogy ez lehetetlen és Szerbia legkésőbb szombaton, ultimátum nélkül megüzeni Törökországnak a háborút.

A hármass ultimátum.

Bulgária, Szerbia és Görögország ultimátumot fognak átadni Törökországnak három napos lejárattal. A három balkáni állam ebben az ultimátumban fogja fixirozni követeléseit.

Orosz próbamozgósítás.

Főhivatalosan közlik, hogy az Oroszország mozgósításáról szóló elterjedt hírek alaptalanok. Nem mozgósításról, hanem próbamozgósításról van szó, amely be van fejezve és a tartalékosokat már szabadságoták is.

81 magyar önkéntes a török hadseregben.

A magyar nemzet mindenkor nagyon rokonszenvezett a törökkel. Idegen hatalommal alig viselt Törökország olyan hadjáratot, amelyben magyar önkéntes csapat részt ne vett volna.

Még emlékezetes az 1876-77 évi orosz-török háború hősi magyar légiója, amely részt vett Oszman Gazi pasa vezérlete alatt Plevna megvédelmezésében.

Most is, amint híre kelt a kis Balkán-államcskák fészkelődésének és Montenegro hadüzenetének, a budapesti török császári konzul-

látusnál tömegesen jelentkeznek a török hadsereg számára a magyar önkéntesek.

Eddig már nyolcvanegy magyar önkéntes jelentkezett.

Ezek között van báró Huszár Zsiga, aki tavaly mondott le a közös husároknál viselt katonai rangjáról és fölajánlotta szolgálatait a török hadvezetőségnek.

Érdekes László Gyula, volt honvédhadnagy jelentkezése. László Gyula honvédhadnagyot, amint emlékeztet, a koalíciós kormány alatt azért bocsátották el a honvédség kötelékéből, mert egy mulatság alkalmából a Kossuth nótát merle huzatni a cigánynyal. László hadnagy tisztai kardbojóját tudvalevőleg sem Jekelfalussy honvédmíniszter, sőt maga Kossuth Ferenc sem tudták megmenteni.

Most, borzasztó hányattatás és nélkülözések után László jelentkezett a budapesti török főkonzulnál és fölajánlotta a török hadseregnek szolgálatait.

Miklós herceg a harcban.

A Reuter-ügynökség a következő részleteket jelenti a csatáról:

— Reggel nyolc órakor a montenegrói táborban Péter herceg Miklós király legifjabbik fia lötte ki az első ágyút a török hadállás ellen. A zenekar a főhadiszálláson a montenegrói himnuszt játszotta. Huszonegy perc múlva a montenegrói tüzérség elűzte a törököket a Planinica-hegyen elfoglalt állásából. Miután a Planinica-hegyet a török csapatok kiürítették, a montenegróiak délből ágyutüzelésük védelme alatt lassan előrenyomultak a megerősített Decic nevű török hegy ellen, a mely a Scutari felé vezető utat uralja.

Délután két órakor török csapatok kötöttek ki a Scutari-tó partján, közel a montenegrói határhoz. Csata fejlődött ki az egész vonalon, a mely estig tartott.

A király a háborúról.

A Neue Freie Presse ma reggeli száma írja a következőket:

A király az elmúlt napokban két előkelő pénzügyi kapacitást fogadott. Az audiencia közben a király utalt a mostani mozgalmas időkre, mire a két ur azt a reményét fejezte ki, hogy az uralkodó bölcsességének sikerülni fog fentartani a békét.

Ófelsége így válaszolt:

— Ich allein kann es nicht machen.

[Egymagam nem vagyok rá képes.]

A király ezután tájékoztatta magát a pénzpiac helyzetéről és különösen a bécsi intézetek állapota-ról.

Nagy Károly zsarolója.

A makói református lelkész pöre.

Nagy Károly makói református lelkész és Kemény Lajos budapesti okirat-beszerző válatat tulajdonos állottak tegnap egymással szemben a szegedi törvényszék előtt. A lelkész följelentésére zsarolás vétségének kíséreltetével vádolta az ügyészség Keményt. A bűnyügnök előzménye az, hogy Kemény a makói református lelkéssé hivataltól valamilyen házassági ügyben iratokat kért és erre három koronát mellékelte bélyegekből. A lelkész visszairt, hogy két korona kell bélyegköltésre, küldje el a pénzt Kemény, úgy megkaphatja a kért iratokat.

Kemény erre visszairt, hogy akkor nem reflektál az iratokra. Ezek azonban már készen voltak, a lelkész tehát kérte az érték járó pénzt mert neki is költségbe került a dolog. Ha nem küldi a pénzt, bepereli.

Néhány nap múlva az okmánybeszerző iroda levélpapírosán írógépese levelet kapott a lelkész. „Ne merjen perelni — ez állott a levélben — mert akkor följelentjük jogtalan el-sajátítás miatt, mivel a három korona értékű bélyegeket nem adta vissza: különben is olyan botrányt csinálunk ha nyilvánosságra hozzuk a dolgot hogy nem köszöni meg”

Mivel Kemény neve volt a levél alá gépirva, a lelkész zsarolás kísérelte miatt följelentette a szegedi ügyészségen.

Keményt a vádtaadás is vád alá helyezte és így ma kerültekössze az ellenfelek akik most látták egymást először.

Kemény azzal védekezett, hogy a levelet nem ő írta, nem is tudott róla. Irnoka, Lázár Gerő, a levél írója de az eltűnt Magyarországról és és nem is lehet megtalálni. Most utólag bocsánatot kért a lelkésztől, akit tudtán kívül az ő nevében megsértettek.

A bíróság felmentette Keményt a zsarolás vétségének vádjáról, mert nem lehetett megállapítani, hogy ő írta-e levelet, vagy sem. Az ítélet jogerős.

Nagy hangverseny az „Otthon“-ban.

Ma és minden este nagykikindai o o o Mészáros Sándor és fia az „Otthon-kávéházban hangversenyez. o o o

NAPI HIREK

Tájékoztató.

Naptár Okt. 11 Római kath Placidia
Gör kath. Szept 28 Kariton Napkél 6
óra 13 perckor, nyugszik 5 óra 11
percor.

Időjárás. A budapesti meteorologiai intézetnek Makóra érkezett jelentése szerint a következő időjárás várható: Helyenkint, főleg délen eső és lassu hőemelkedés várható. Sürgönyprognózis: Sok helyütt csapadék később enyhébb Delihőmérséklet: 12-7 Celsius.

— Ujságárusokat keresünk. 18 évesnél idősebb férfiakat és nőket keresünk a „Makói Független Ujságnak” az árusítására. Akik ujságunk árusításával akarnak foglalkozni, napi 4-6-7-8 koronát — úgy télen, mint nyáron — könnyen kereshetnek. Akik más munkára már képtelenek, azok is képesek még ujságot árulni. Tehát idős és elöregedett asszonyok és férfiak is jelentkezhetnek.

— Felhívás lapunk olvasóihoz. Felkérjük mindazokat, kik lapunkat, a „Makói Független Ujság”-ot ezután is jártni akarják, hogy ebbeli szándékukat lapunk kiadóhivatalában [főtér 7. sz. a.] haladéktalanul jelentsék be s az ott kitett ivre nevüket és lakásukat jegyezzék fel. Azért van erre okvetlenül szükség, mert a már ismeretes kormányrendelet folytán e hó 15-től kezdve csakis azoknak küldhetjük a „Makói Független Ujság”-ot, akik ezt nálunk ekképpen megrendelik. Jelentkezni lehet e megrendelés végett a nap bármely szakában. Az ujság árát ezután is csak úgy lehet kissébb részletekben fizetni kihordóinknál, mint eddig fizették olvasóink.

— A makói reformátusok új esperese. A békésházi református egyházmegye, melyhez a makói református egyház is tartozik, tegnapi tartotta Szegeden az őszi közgyűlését. A gyűlésen többek közt a tíz éves restaurációt is kimondották, melyet a többi egyházmegye már régen behoztak. E határozat meghozatala után az egyházmegyei tisztikar beadta lemondását s így tavasztól kezdve új tisztikara lesz az egyházmegyének. A közgyűlés után Dombi Lajos esperes kijelentette, hogy betegsége miatt végleg visszavonul az egyházmegye igazgatásától. A közgyűlési tagok marasztalni igyekeztek a nagybuzgalmu esperest, de minden siker nélkül. Ekkor azután egyhangú lelkesedéssel Futó Zoltán szentesi lelkészt, egyházmegyei főjegyzőt kiáltották ki esperessé. A többi tisztviselői állások betöltésére a szavazást kiírták.

— A szegényház ételmezése. Lapunk mai számában foglalkoztunk a szegényménház ételmezésének kezdésével és kifejezést adtunk annak, hogy Rankl József ajánlata nem reális, mert a mai nagy drágaság idején 39 fillérért egy szegényménházi ápolat nem lehet egy napi étellel ellátni. A városi tanács is mai ülésében foglalkozott ezzel a kérdéssel és a közgyűlésnél a Rankl ajánlatának mellőzését kéri és elfogadásra ajánlja a Trajer Anna ajánlatát, ki 45 fillérért hajlandó a napi ellátást vállalni.

— Elutasított kérelem. Többször irtunk már arról, hogy Katz Izidor a Szegedi-utcán libavágó telepre kért engedélyt. A telepengedélyt a városi tanács határozatának ellenére, a vármegye alispánja megadta. Ezen intézkedés ellen egyesek, de maga a református egyház is miniszterhez felebbezett. E vármegyéhez ma érkezett le a miniszter döntése, mely szerint helyt ad a felebbezésnek és nem engedi meg, hogy a Szegedi-utcán libavágó telep létesüljön.

Tánciskola a katolikus körben. Felhivatnak mindazok, akik a katolikus körben Bődöné Frinksz Paula okleveles tánc- és elemi iskolai tanító vezetője alatt november hó 3-án kezdődő ifjúsági táncanfolyamon résztvenni szándékoznak, hogy minél hamarabb, de legkésőbb október hó 30-ig beiratkozzanak. Beiratkozni naponta délután 5-7 óráig a katolikus körben, hol bővebb felvilágosítással is szívesen szolgálnak. Tandíj 8 korona.

— Állatdíjazás Makón. Csanád vármegye gazdasági egyesület vasárnap délelőtt állatdíjazással egybekötött tenyészszarvasmarha díjazást rendez a baromvásártéren. Az idei állatdíjazáson azokat a nyugoti fajtájú tenyészmarhákat fogják elővezetni, amelyeket már itt tenyésztettek Csanád vármegyében. Tudott dolog, hogy a vármegyei gazdasági egyesület 6-8 évvel ezelőtt nagy arányú akcióit indított a svájci tenyészmarhák Csanád megyében történő elterjesztése érdekében. A gazdasági egyesület tükarának köszönhető, hogy ez az akció a legteljesebb sikerrel járt s hogy ma 8 év után Csanád vármegye állattenyésztése a legegészségesebb irányban fejlődik, amivel legszebb bizonyítéka lesz a vasárnapi állatdíjazás, mely alkalommal a gazdasági közönség meggyőződést szerezhet egy kitűnően sikerült akció fényes sikeréről.

— Nagybánhegyes adománya. Nagybánhegyes közseg ma 20 koronát adományozott a magyarországi közsegjegyzők internátusa javára. A szép példát valószínűleg követni fogják a többi csanád megyei községek is.

— A tanítók egyéves önkéntessége. A tanítók az új véderőtörvény értelmében a honvédségnél teljesítenek egyéves önkéntesi szolgálatot. A közoktatásügyi miniszter most kimondta, hogy az állásban levő állami, köz-

ségi, vagy felekezeti tanítók tényleges katonai szolgálatra való bevonulásuk esetén annak időtartamára összes illetményeiket megkapják, a katonai szolgálatban eltöltött idő fokozatos előlépésüknél beszámíttatik, viszont ezzel szemben a szorgalmi időre járó helyettesi költségeket viselni kötelesek.

— Vasárnap este pont 8 órára az összes tánckedvelő ifjuság okvetlenül megjelenjen a „Korona”-szálloda emeleti dísztermében, mert akkor lesz a Makói Besorozott Iparos Ifjuságnak a — minden tekintetben fényesnek ígérkező reg-ruta-bálja. A rendezőség szorgos munkálkodása után ítélve, a bál előreláthatólag sikerültnek ígérkezik. Személy-jegy előre váltva 1 k., a pénztárnál 1 k. 20 f. Család-jegy (3 személyre) előre váltva 2 k. 80 f., a pénztárnál 3 k. 20 f. A zenét Kolompár Béla teljes cigányzenekara szolgáltatja. — Kik tévedés-

ből meghívót nem kaptak és arra igényt tartanak, jelentsék a rendezőségnek.

— Halostély. Ma, pénteken halostély, — szombaton és vasárnap pedig friss hurka-kolbász estély tartatik a Perneckiné féle vendéglőben, hol a kitűnő pankotai és gyoroki borok a régi árban, — valamint minden időben hideg és meleg étkek jutányos árban kaphatók.

— Anyakönyvi hírek. Házasságra jelentkeztek. Tóth Antal Kis Erzsébettel, Baranyi Sándor Raffai Rozáliával, Barta István Fátyol Annával. Házasságot kötött. B. Papp Mihály Árkus Juliannával. Elhaltak. Nagy Anna 6 napos, Juhász Piroška, Viktória 19 napos, Fejes János 15 hónapos korában.

— Vasárnap este Érdeky József tánctermben szüreti bállal egybekötött ujonc bucsu-bál lesz.

Legujabb.

A magyar-osztrák hadsereg mozgósítás előtt.

A mozgósításra már Makón is készülnek.

Minden jel arra vall, hogy a Balkán-felfordulás most már elkerülhetetlen. Montenegró hadüzenetével azonban nemcsak a Balkán népek csetepatéja s öldöklő háboruja kezdődött most meg, hanem el lehetünk készülve most már a legborzalmasabb európai háborúra is. Nyilvánvaló, hogy a balkáni államcsókák nem maguktól indulnak most kétes vállalkozásaikba, hanem bizonyára az európai nagyhatalmak keze működik a nagy felfordulás előidézésében, hogy aztán majd a zavarosban halászhasanak. Nagyképű kijelentések azok, amelyek arról biztosítanak, hogy a nagyhatalmak nem engedik a Balkánon megbolygatni a — status quót, vagyis hogy területi változásokat nem tűnnek meg. Kézenfekvőnek látszik az a kilátás, hogy a meginduló háboru után mégis csak ezek a nagyhatalmak akarnak nyerni s esetleg — a Balkánt, vagy legalább is Törökországot elnyelni.

Már is mozognak. Oroszország suttymban folytatja a Balkán államok felől a teljes mozgósítást. Miért tenné ennyire, ha nem volna — balkáni célja.

Magyarország — Ausztria még eddig nyugodtnak látszik, a külisszak mögött azonban már itt is folyik a nagy készülődés.

Hogy mennyire készülnek egy nagy háborúra a magyar-osztrák hadsereg urai is, mi se bizonyítja jobban, mint az a hír, a mit ma vettünk.

A hadügyi miniszteriumból ugyanis ma elküldötték a vármegyéhez és a fősolgabírókhoz azokat a

sárga és vörös plakátokat, a melyekkel az általános mozgósítást közhírré szokták tenni s a melyen 24 óra alatt való jelentkezésre szokták felszólítani a tartózkodókat. A küldemény azzal érkezett le, hogy a plakátokat e hivatalok felül-ről jövő távirati utasításra azonnal ragasztassák ki a falakon.

Hogy kerül e sor e plakátok kiragasztására ma még nem tudhatjuk bizonyossággal, de már a leküldésük is a mellett szól, hogy aligha közei nincs a kiragasztásuk ideje, vagyis — úgy látták, — hogy nekünk is fel kell vonulnunk a népek borzasztó mérszarszékére, a — háborúra!

A makói kupec furfangja.

Történet a lóról, a kupecről, meg egy becsapott gazdáról.

A lókupecek tudvalevőleg minden hájjal megkent alakok s ritka közöttük az, aki valaha vissza nem élt volna a vásározó közönség bizalmával. Kipadhatatlan a furfangjuk, midőn arról van szó, hogy mint kell tudni egy-egy kehes lovon. Ma a lókupec furfang egy újabb hajtását mutatjuk be olvasóinknak, hogy ebből okulva, a csalásnak ezt a fajtáját egyszersmindenkorra lehetetlenné tegyék. A furcsa história a lóról, a kupecről, meg a becsapott gazdáról következőképen hangzik:

A nagylaki vásárban lovat nézett Nagy István nagymajláthi gazda. Talált is kedvére valót. Igaz Pál közismert makói lókupec árulta,

Ma és mindennap este a Korona-kávéházban
Purcsi Károly teljes zenekara **HANGVERSENYEZ.**

SÁNDOR ZSIGMOND

»Isteni gondviselés« győgszertára

MAKÓN, Szegedi-utca.

„Sándor-féle Ibolya-crém.“ Főművelhetetlen szer az arc és kéz ápolására. Pár napi használat után a bőrt oly meglepően szépé változtatja, hogy ennek hatását mindenki csodálja. Eltávolítja az arcról mindennemű pattanást, bőrtakát, szeplőt, májfoltot és a bőrnek fehér és úde színt kölcsönöz. Ára: 1 kor.

„Sándor-féle Ibolya-szappan.“ Teljesen lugmentes, semminemű maró anyagot nem tartalmaz és kitűnő illatu. Az Ibolya-crém hatását tetemesen elősegíti. Ára: 70 fill.

„Sándor-féle Ibolya-pouder.“ A legjobb és legártalmatlanabb ápoló szer. Ára: 1 kor.

„Sándor-féle Ibolya-mosdó viz.“ Ára: 1 kor.

„Sándor-féle szájviz.“ Meggátolja a fogak lazulását és fogkő képződést, üdítőleg hat a szájizre, eltávolítja az étel és az odvas fogak által okozott szájszagot. Ára: kis üveg 80 fill., nagyobb üveg 1 kor. 40 fill.

„Sándor-féle hajszesz.“ Kitűnő összetételénél fogva megszünteti a korpaképződést, hajhullást, megóvja a haját mindenféle betegségtől és a hajgyökereket megerősíti. Egy üveg ára 1 kor. 20 fill.

Raktáron tartom az összes gyógy- és pipere különlegességeket, különböző gyógyborokat, az összes kötszereket, betegápolási cikkeket. Francia illatszerek és az összes drogéria cikkek kaphatók.

„Cimexin“ poloskairtó, nagy üveg 2 kor., próba-üveg 60 fill., hozzávaló fecskendő 40 fill.

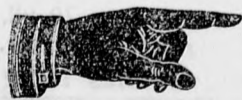
Megérkezett!

500 drb. lendamaszt abrosz, ára	3, 6, 8, 10 korona.
200 drb. lendamaszt mlyő, ára	90 fillér.
Férfi ingek, fehér és színes	1'50, 2, 3 korona.
Gallérok darabja	20 fillér.
Arcfátyol métere	20 "
Himzések métere	15, 20, 30 "
Női keztük párja	30 "
Valódi francia selyem batiszt	50, 70, 80 "
Angol mosó zefírek	70, 80, 90 "
Remek női ruhaszövetek	60 fillértől 5 koronáig.
Férfi ruhaszövetek	3 koronától 6 koronáig.
500 tucat vászonzebkendő, melynek ára 5 korona volt, tucatja 2'30 korona. — Valamint a még itt felnem sorolt különböző cikkek rendkívüli olcsó árban.	

ALKALMI ÁRUHÁZ Kossuth-szoborral szemben.

CSILLAG DROGERIA

gyógyáru üzlet MAKÓ. Kasznár-lak.

Raktára:

Kötszerek és sebészeti eszközöknek. — Francia illatszerek eredeti üvegekben és kimérve.

Háztartási cikkek. Szájvizek. Hajápolási és hajfestő szerek. Fogápoló szerek. Gummi különlegességek. Csillag-crém 1 korona, szappan 70 fillér, pouder 1 korona. — Szappanok. Pouderrek. Thea. Összes pipere szerek. Fésű, kefe, nagy választékban.

Valódi Kölni-viz főraktára.

Nyomatott a „Makói Független Ujság“ villanyerőre berendezett müintézetében Makón.

Király Lajos áruházában

a következő nyári árak a szezon előrehaladottsága miatt leszállított árban vásárolhatók:

Lüszter kabátok II koronától.	Schiffon	70
Mosó bluzok	Jó mosó pongyola	7—
Szövet bluzok	Aljak	5—
Himzett batiszt	Selyem alsók	8—
Csipke	Schiffon	2'80
Himzett füzövédő		

Női ingek, háló kabátok, nadrágok, igen olcsón.

Leány lüszter ruhák!

Szabott ár!

PÁRTOS E. ÉS TÁRSA MAKÓN.

Nyári ujdonságok verseny árai:

Lüszter felöltők	II. 12. K-tól.	Női ingek	1.70 K-tól
Lüszter	I. 15.—	Háló kabátok	1.80 "
Delén bluzok	3.—	Női nadrágok	1.— "
Himzett	3.90	Fűző védő	III. 1.20 "
Csipke	5.—	Fűző védő	II. 2.40 "
Párnák	1.70	Fűző védő	I. 3.— "
Paplan lepedők	5.—		

Szigoruan szabott árak!

Selyem, Batiszt, Schiffon és Lüszter alsók!

Csecsemő kelengyék! Keresztelő párnák! Fejkötők! Pique paplanok!

Meglepő ujdonság!

Facimbalom (Xilophon.)

Bárki egy óra alatt megtanulhat rajta játszani. A facimbalom 15 különböző nagyságban összehangolt fadarabból áll és a melékett verőkkel (ugy mint a cimbalom) lesz játszva. Ára verőkkel, tokkal, mesés ajándékkal csak 6 korona

Wagner a „Hangszer-Király“

országszerte elismert elsőrendű hangszeráruházában, Budapest, József-körut 15. Fényképes árjegyzék ingyen. Öväs: Figyeljen a pontos címre.

Kukoricaszár-kötő zsinegek

megérkeztek s állandó raktára Gulácsi János vasipartelep és gépraktárában van Makó, Dessewffy-tér 31. sz. Telephon 50.

Ujdonság! Tündérharangok.

Bárki egy óra alatt megtanulhat rajta játszani Kovácsolt vasállványon 15 összehangolt ezüst-fémcsengővel van ellátva. Erős, szép kivitelben, verőkkel, tokkal, mesés ajándékkal, együtt csak 10 korona Wágner a Hangszer-Király országszerte elismert elsőrendű hangszeráruházában, Budapest, József-körut 15. szám alatt Öväs: Figyeljünk jól a pontos címre és házszámra.